

Scheefgroei op de arbeidsmarkt?

Auteur(s):

Dur, R.A.J.

Schans, P. van der

*Werkzaam bij, respectievelijk, het Tinbergen Instituut aan de Erasmus Universiteit Rotterdam, en Ocfeb.***Verschenen in:**

ESB, 84e jaargang, nr. 4216, pagina 607, 27 augustus 1999

Rubriek:

Uit de vakliteratuur

Trefwoord(en):

arbeidsmarkt

De arbeidsmarktperspectieven van laag opgeleiden zijn gedurende de laatste twee decennia in de meeste OESO-landen sterk verslechterd. Naast een enorme toename van de werkloosheid onder laag opgeleiden, is het loon van laag opgeleiden in sommige landen achtergebleven bij het gemiddelde loon.

Twee ontwikkelingen worden hiervoor vaak verantwoordelijk gehouden. Ten eerste is dat de liberalisatie van de wereldhandel en de daarmee samenhangende toename van de handel met ontwikkelingslanden. Het wegnemen van handelsbelemmeringen heeft in westerse landen de prijs van producten die met relatief veel laaggeschoolde arbeid geproduceerd worden, onder druk gezet. Dit heeft de vraag naar laaggeschoolde arbeid doen dalen. Technologische ontwikkeling is de andere veelgehoorde verklaring. Computers hebben routinematige werkzaamheden overgenomen. Bovendien passen hoog opgeleiden zich doorgaans sneller aan aan nieuwe, vaak complexere, werkmethoden.

De wijze waarop liberalisatie van de wereldhandel en technologische ontwikkeling de arbeidsmarktperspectieven van laag opgeleiden beïnvloeden, hangt sterk af van de institutionele vormgeving van de arbeidsmarkt. In landen met lage werkloosheidsuitkeringen, een laag wettelijk minimumloon en een marktconforme wijze van loonvorming zullen deze twee ontwikkelingen voornamelijk een gevolg hebben voor de lonen: het loon van laag opgeleiden zal achterblijven bij de algemene loonontwikkeling. Dit heeft zich voorgedaan in de VS en het VK waar de loonongelijkheid sterk is toegenomen. Als een genereus sociale zekerheidssysteem, een hoog minimumloon of rigide loonvorming een neerwaartse aanpassing van het loon van laaggeschoolden verhinderen, zullen vrijhandel en technologische vooruitgang vooral resulteren in een stijging van de werkloosheid onder laag opgeleiden. Dit laatste is het geval in continentaal Europa, maar ook in de VS en het VK valt - ondanks de toegenomen loonongelijkheid - een stijging van de werkloosheid onder laag opgeleiden waar te nemen.

Recent is voor een aantal OESO-landen onderzocht in hoeverre er sprake is van ongelijke ontwikkeling van lonen en werkloosheid¹. Nadere bestudering van de data leidt tot verrassende conclusies. Hoewel de werkloosheid onder laaggeschoolden fors is toegenomen, is hun positie op de arbeidsmarkt in veel landen niet buitenproportioneel verslechterd. Ook de arbeidsmarktperspectieven van hogeschoolden zijn verslechterd, en in sommige landen zelfs in sterkere mate dan die van laaggeschoolden. Zo geldt voor Nederland dat de werkloosheid onder laaggeschoolden zowel midden jaren zeventig als midden jaren negentig twee keer zo hoog was als onder hogeschoolden. Ook is er geen scheefgroei ten nadele van laaggeschoolden in de lonen te ontdekken. Integendeel, het loon van laag opgeleiden in Nederland is zelfs iets sterker gestegen dan dat van hoog opgeleiden gedurende de afgelopen twintig jaar. Voor andere continentaal Europese landen worden gelijklopende conclusies getrokken. Alleen in de VS en het VK zijn laag opgeleiden er ten opzichte van hoog opgeleiden fors op achteruitgegaan, zowel wat betreft lonen als werkloosheid.

Toch betekent dit niet dat de liberalisatie van de internationale handel en de technologische ontwikkeling geen effect hebben gehad op de arbeidsmarkt. De vraag naar laaggeschoolden is in alle OESO-landen sterk afgenomen en de twee voornoemde ontwikkelingen hebben daar ongetwijfeld hun aandeel in gehad. Dat dit in de meeste landen niet tot uitdrukking is gekomen in de relatieve werkloosheid en/of het relatieve loon komt doordat het arbeidsaanbod zich in dezelfde richting heeft ontwikkeld. Meer jongeren leren langer door, waardoor het aantal laaggeschoolden op de arbeidsmarkt sterk is afgenomen. Deze trend heeft de effecten van vrijhandel en technologische verandering in veel landen vrijwel gecompenseerd.

Een vraag die onderbelicht blijft in de genoemde studies is in hoeverre de overheid een rol heeft gespeeld bij het tegengaan van scheefgroei op de arbeidsmarkt. Het verstrekken van gerichte loonsubsidies en het creëren van banen voor laag opgeleiden bij de overheid kunnen een onevenredige stijging van de werkloosheid onder laaggeschoolden hebben voorkomen. Daarnaast speelt de overheid uiteraard een belangrijke rol bij de toename van het scholingsniveau van de beroepsbevolking. Anderzijds kan het beleid ook hebben bijgedragen aan een kunstmatige afname van het arbeidsaanbod van laag opgeleiden. In Nederland zijn de WAO en de VUT jarenlang een alternatief geweest voor werkloosheid. Bestudering van de werkloosheidsstatistiek, zoals in bovengenoemde studies, geeft daarom geen compleet beeld van de werkelijkheid.

unemployment, gepresenteerd tijdens het tiende *Villa Mondragone International Economic Seminar*, Rome, juli 1998; M. Manacorda en B. Petrongolo, Skill mismatch and unemployment in OECD countries, *Economica*, mei 1999, blz. 181-207; R.A.J. Dur, Mismatch between unemployment and vacancies in the Dutch labour market, *Applied Economics*, februari 1999, blz. 237-244.

Copyright © 1999 - 2003 Economisch Statistische Berichten (www.economie.nl)